

ADVIES

24 februari 2011

**ONTWERP VLAAMS HERVORMINGSPROGRAMMA
EUROPA 2020**

Inhoudsopgave

Toelichting	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Inhoudsopgave	2
Krachtlijnen.....	3
Inleiding	5
Adviestekst	6
1. Situering en beschrijving.....	6
1.1. De Europa 2020 strategie.....	6
1.2. Nationale hervormingsprogramma's	10
1.3. Ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020.....	10
2. Aandachtspunten en aanbevelingen	15
2.1. 2050 als horizon	15
2.2. Aanbevelingen klimaat- en energiebeleid: EU-niveau.....	18
2.3. Aanbevelingen kerninitiatief "Efficiënt gebruik van hulpbronnen"	20
2.4. Aanbevelingen klimaat- en energiebeleid: Vlaams niveau.....	22
2.5. Aanbevelingen zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen	24

Krachtlijnen

Op 2 december 2010 heeft minister-president Kris Peeters het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020 overgemaakt aan de Minaraad om hiervan “*voor passend gevolg kennis te nemen*”. De Minaraad maakt van deze gelegenheid gebruik om in het bijzonder een aantal discussiepunten in het klimaat- en energiedebat onder de aandacht te brengen en om haar mening hierover kenbaar te maken.

2050 als horizon voor duurzame ontwikkeling

De Europa 2020 strategie streeft naar slimme, *duurzame* en inclusieve groei. De Europa 2020 strategie beoogt een *structurele* hervorming van de Europese economie. Structurele hervormingen vereisen een lange termijnvisie. De focus op 2050 vindt steeds meer ingang in de bestaande beleidspraktijk, zowel op EU- als op lidstaatniveau. Hoewel de nationale hervormingsprogramma's ter implementatie van de Europa 2020 strategie in de eerste plaats tot doel hebben de EU-doelstellingen voor 2020 te bereiken, vraagt de Minaraad dan ook dat Vlaanderen het 2050 perspectief hanteert bij de implementatie van de Europa 2020 strategie (dus in het VHP). De doelstellingen voor 2020 worden hierbij gezien als een afgeleide van de doelstellingen voor 2050.

Klimaat- en energiebeleid: EU

De 20-20-20-doelstellingen van het Europees klimaat- en energiepakket zijn opgenomen als centrale streefcijfers in de Europa 2020 strategie.

Vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met 20% tegen 2020: invoering van een CO₂-belasting

Sinds 2008 staat het voorstel voor een belasting op CO₂ opnieuw op de Europese politieke agenda, in de vorm van een herziening van de energiebelastingsrichtlijn. De bedoeling van deze herziening is om de bestaande communautaire minimale energiebelasting te verhogen en tegelijkertijd aan te vullen met een belasting gebaseerd op CO₂-uitstoot. Een belasting op CO₂ beoogt de niet ETS sectoren aan hetzelfde prijssignaal onderhevig te maken zoals het EU ETS dit zou moeten doen voor de ETS sectoren. Gegeven het aan de gang zijnde debat op EU-niveau meent de Minaraad dat Vlaanderen en België zich terzake moeten voorbereiden op een standpuntbepaling.

Het aandeel hernieuwbare energie bedraagt 20% in 2020

De EU is goed op weg om de doelstelling inzake hernieuwbare energie te halen. De Minaraad benadrukt echter dat deze doelstelling moet kaderen binnen een lange termijnperspectief (100% hernieuwbare energievoorziening tegen 2050). De Minaraad benadrukt in deze context dat het gebruik van biomassa niet onomstreden is en vraagt de ontwikkeling van duurzaamheidscriteria voor vaste biomassa.

20% energiebesparing tegen 2020

Het ontbreken van een bindende energiebesparingsdoelstelling vertaalt zich in het uitblijven van resultaten. De EU zit niet op schema wat betreft haar doelstelling om tegen 2020 20% energie-efficiënter te zijn. De Minaraad meent dat een belangrijke stap in de richting van meer energie-efficiëntie erin bestaat het juridisch kader ter zake te versterken, net zoals dit met betrekking tot hernieuwbare energie is gebeurd door middel van de richtlijn hernieuwbare energie waarvan een sterke sturing blijkt uit te gaan op het beleid van de lidstaten. Hoewel een streefcijfer geen doel op zich mag worden, gelooft de Minaraad dat een ambitieuze energiebesparingsdoelstelling, gekaderd in een Europese strategie, een belangrijke stimulans kan zijn om de actie inzake energie-efficiëntie op te voeren.

Aanbevelingen kerninitiatief “Efficiënt gebruik van hulpbronnen”

De Minaraad merkt op dat de doelstellingen van duurzame ontwikkeling verder reiken

(zowel in tijd als ruimte) en inhoudelijk meer omvatten dan de genoemde prioriteiten van slimme, duurzame en inclusieve groei. De Minaraad betreurt dat het zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen niet is opgenomen als een van de centrale streefcijfers van de Europa 2020 strategie. Dit is een gemiste kans. In dit opzicht onthaalt de Minaraad het kerninitiatief "Efficiënt gebruik van hulpbronnen" voorzichtig positief als een eerste stap in de goede richting. De belangrijkste kritiek op het kerninitiatief is volgens de Minaraad dat het te vaag blijft en te optimistisch is. Enkel het efficiënter gebruiken van natuurlijke hulpbronnen zal immers niet voldoende zijn. Dit kerninitiatief is hoe dan ook slechts een oriënterend document dat de leidraad moet vormen van verdere concrete uitvoerende initiatieven.

Klimaat- en energiebeleid: Vlaanderen

Interne lastenverdeling van de nationale doelstellingen in het kader van de Europees klimaat- en energiepakket

De Minaraad herhaalt dat de huidige politieke impasse waarin ons land zich bevindt – wat leidt tot het uitblijven van een intern Belgische lastenverdeling van de nationale doelstellingen in het kader van het Europees klimaat- en energiepakket – niet kan worden ingeroepen worden om geen vooruitgang te boeken in het Vlaams klimaatbeleid. De wel bekende nationale streefcijfers kunnen immers gebruikt worden als richtinggevend doelstelling.

Vlaams klimaatbeleidsplan en adaptatieplan

De Minaraad vraagt dat bij de opmaak van het nieuwe klimaatbeleidsplan een lange termijnvisie wordt gehanteerd. Een manier om deze aanbeveling in de praktijk te brengen zou kunnen zijn om in het kader van de nieuwe Vlaamse klimaatconferentie ervoor te zorgen dat de thematische werkgroepen het 2050 perspectief als leidraad hanteren. Gegeven de veelzijdigheid en complexiteit van een doeltreffend adaptatiebeleid vraagt de Minaraad dat het adaptatieplan wordt voorbereid op basis van een volwaardig proces waarin de *stakeholders* tijdig betrokken worden

Een ambitieus, toekomstgericht en gedragen Vlaams energiebeleid

De EU is in het kader van de internationale klimaatonderhandelingen de verbintenis aangegaan om *low carbon development strategies* te ontwikkelen. Er is momenteel nog geen visie over hoe ons land kan evolueren naar een koolstofarme energievoorziening. De Minaraad vraagt dat Vlaanderen en België, in navolging van de Europese Commissie en een groeiend aantal andere lidstaten, ook een strategie uitwerken om tegen 2050 te evolueren naar een samenleving op basis van 100% hernieuwbare energie. Hoewel Vlaanderen sinds 1998 energie-efficiënter wordt, had het Vlaams Gewest in 2007, samen met Finland en Luxemburg, de hoogste energie-intensiteit van de EU15. De Minaraad betreurt dat het Nationaal actieplan hernieuwbare energie geen melding maakt van het enorme potentieel om energie te besparen. Het is essentieel dat bij de hervorming van het *benchmarkingconvenant* naar de aangekondigde klimaatconvenanten ten volle wordt ingezet op het bereiken van een betere energie-efficiëntie. De Minaraad vraagt dat Vlaanderen het tweede energie-efficiëntie actieplan aanwendt om zichzelf een ambitieuze energiebesparingsdoelstelling op te leggen in lijn met de Europese doelstelling om 20% energie-efficiënter te worden tegen 2020.

Aanbevelingen zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen

De Minaraad vraagt dat het ontwerp VHP de doorvertaling van Richtsnoer 5 breder invult dan het streven naar materiaal- en energie-efficiëntie. De Minaraad vraagt dat Vlaanderen bij het doorvoeren van structurele hervormingen ter implementatie van de Europa 2020 strategie ook uitdrukkelijk aandacht heeft voor het beheer van en het zuinig omgaan met natuurlijke hulpbronnen zoals water en biodiversiteit, twee factoren die in Vlaanderen sterk onder druk staan.

Inleiding

Op 2 december 2010 heeft minister-president Kris Peeters het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020 voorgelegd aan de Minaraad om hiervan “voor passend gevolg kennis te nemen”. De Europa 2020 strategie is de opvolger van de Lissabonstrategie voor groei en werkgelegenheid en het Vlaams Hervormingsprogramma bevat de maatregelen die Vlaanderen gaat nemen om de Europa 2020 strategie om te zetten in Vlaanderen. Het definitief Vlaams Hervormingsprogramma moet worden ingediend bij de Europese Commissie in april 2011. Belangrijk om mee te delen is dat de Europa 2020 strategie een meer geïntegreerd karakter heeft dan de strategie van Lissabon. Daar waar in de Lissabonstrategie de milieudimensie altijd ondergeschikt is gebleven aan de sociaal-economische pijler, streeft de Europa 2020 strategie uitdrukkelijk naar slimme, *duurzame* en inclusieve groei. Het streven naar duurzame groei vindt zijn weerklank in het feit dat de klimaat- en energiedoelstellingen van de EU (de 20-20-20-doelstellingen zoals aangenomen door de Europese Raad in december 2008) uitdrukkelijk zijn opgenomen als onderdeel van de streefcijfers in de Europa 2020 strategie.

De Minaraad gaat in dit advies niet in detail in op de concrete maatregelen die Vlaanderen zal implementeren om de doelstellingen inzake klimaat en energie te bereiken. De Minaraad beschouwt dit advies wel als een gelegenheid om de aandacht te vestigen op een aantal cruciale discussiepunten in het klimaat- en energiedebat, zowel op Europees als op Vlaams niveau, en om haar mening hierover kenbaar te maken.

Aangezien de SERV reeds twee adviezen heeft uitgebracht in verband met het Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020, op 15 december 2010 en op 12 januari 2011, onthouden de SERV-partners zich bij dit advies.

Marc Van den Bosch,
voorzitter Minaraad

Adviestekst

1. Situering en beschrijving

1.1. De Europa 2020 strategie

[1] **Europa 2020.** Het uittekenen van de Europa 2020 strategie was een van de belangrijkste Europese dossiers in de eerste helft van 2010. De Europa 2020 strategie is de opvolger van de strategie van Lissabon voor groei en werkgelegenheid die afliep in 2010. De Europa 2020 strategie voor slimme duurzame en inclusieve groei is de nieuwe Europese groeistrategie voor de komende 10 jaar. De mededeling¹ van de Europese Commissie van 3 maart 2010 “Europa 2020. Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei” vormt het startsein van de Europa 2020 strategie. Op de Lentetop van 25 en 26 maart 2010² hebben de Europese staatshoofden en regeringsleiders een akkoord bereikt over de algemene aanpak van de strategie en hebben deze de centrale EU-streefcijfers vastgesteld, met uitzondering van de onderwijs- en armoededoelstellingen. De strategie is formeel goedgekeurd op de Europese Raad van 17 juni 2010³. Op deze top is ook overeenstemming bereikt over de streefcijfers voor de onderwijs- en armoededoelstellingen.

[2] **Drie prioriteiten.** De Europa 2020 strategie is gebaseerd op de drie in de titel vernoemde prioriteiten, de EU streeft naar *slimme* groei – naar een economie gebaseerd op kennis en innovatie; naar *duurzame* groei – naar een groenere, competitievere economie waarin efficiënter wordt omgesprongen met hulpbronnen; en naar *inclusieve* groei – naar een economie met veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie. Door “duurzame” groei uitdrukkelijk als prioriteit op te nemen, heeft de Europa 2020 strategie een meer inclusief karakter dan de Lissabonstrategie.

[3] **Vijf hoofddoelstellingen.** Aan de hand van centrale EU-streefcijfers, die zijn gebaseerd op de drie hoger genoemde prioriteiten, bepaalt de EU hoe zij ervoor wil staan in 2020. De Europese Raad heeft, op basis van het mededeling van de Commissie, op 26 maart 2010 volgende vijf kerndoelen onderschreven:

1. De arbeidsmarktparticipatie in de leeftijdsgroep 20-64 jaar bedraagt 75%;
2. 3% van het EU-BBP wordt geïnvesteerd in onderzoek en ontwikkeling (O&O);
3. De 20-20-20-doelstellingen van het Europees klimaat- en energiepakket worden gehaald;
4. Het percentage vroegtijdige schoolverlaters bedraagt minder dan 10% en minstens 40% van de 30-34 jarigen behaalt een diploma hoger onderwijs;
5. Het aantal mensen voor wie armoede dreigt daalt met ten minste 20 miljoen.

Deze doelstellingen vormen het uitgangspunt voor het beleid van de lidstaten en de EU. Het zijn met andere woorden leidende gedeelde doelstellingen. In het licht van deze EU-streefcijfers bepalen de lidstaten nationale streefcijfers om ervoor te

¹ Mededeling van de Europese Commissie, ‘Europa 2020. Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei’. Brussel, 3 maart 2010. COM(2010) 2020 definitief. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:NL:PDF>.

² Conclusies van de Europese Raad van 26 maart 2010. Beschikbaar op: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/nl/ec/113610.pdf.

³ Conclusies van de Europese Raad van 17 juni 2010. Beschikbaar op: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/nl/ec/115355.pdf.

zorgen dat de EU in haar geheel tegen 2020 de vooropgestelde doelstellingen bereikt. Het betreft hier dus een gedeelde maar gedifferentieerde inspanning.

[4] Tien richtsnoeren. Volgens het Verdrag betreffende de werking van de EU, dienen de lidstaten hun economisch beleid en de bevordering van de werkgelegenheid te beschouwen als aangelegenheden van gemeenschappelijk belang en deze in het kader van de Raad coördineren. De Raad stelt hiertoe geïntegreerde richtsnoeren op ter aansturing van het beleid van de lidstaten. Deze richtsnoeren omvatten de gedeelde doelstellingen, in de vorm van vijf streefcijfers. De Europa 2020 strategie wordt institutioneel opgezet als een beperkt aantal (10) geïntegreerde richtsnoeren die in de plaats komen van de bestaande 24 richtsnoeren (in het kader van de Lissabonstrategie). Hoewel, gelet op de verschillende rechtsgrondslag, de richtsnoeren voor het economisch beleid (richtsnoer 1-6) en de richtsnoeren voor het werkgelegenheidsbeleid (richtsnoer 7-10) afzonderlijk worden vastgesteld, vormen zij samen de geïntegreerde richtsnoeren van Europa 2020.

1. De kwaliteit en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën waarborgen
2. Macro-economische onevenwichten verhelpen;
3. Onevenwichtigheden in de eurozone beperken;
4. De steun voor O&O en innovatie optimaliseren, de kennisdriehoek intensiveren en het potentieel van de digitale economie benutten;
5. Zuiniger omgaan met hulpbronnen en de uitstoot van broeikasgassen beperken.
6. Het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis moderniseren;
7. De arbeidsmarktparticipatie opvoeren en de structurele werkloosheid terugdringen;
8. Een geschoolde beroepsbevolking ontwikkelen die in de behoeften van de arbeidsmarkt voorziet, arbeidsvoorwaarden verbeteren en een leven lang leren bevorderen;
9. De prestaties van de onderwijs- en opleidingsstelsels op alle niveaus verbeteren en de deelname aan tertiair onderwijs vergroten;
10. Sociale integratie bevorderen en armoede bestrijden.

[5] Zeven kerninitiatieven. De geïntegreerde richtsnoeren vormen het kader voor de hervormingen op lidstaatniveau. Naast de inspanningen van de lidstaten zal de Commissie op EU-niveau een ambitieus pakket aan maatregelen voorstellen om de doelstellingen van de Europa 2020 strategie te verwezenlijken, met name in de vorm van de zeven kerninitiatieven (*“flagship initiatives”*) die zij heeft aangekondigd in haar mededeling over Europa 2020. De Commissie heeft inmiddels alle aangekondigde kerninitiatieven⁴ uitgebracht:

1. Innovatie-Unie;
2. Jeugd in Beweging;
3. Een digitale agenda voor Europa;
4. Efficiënt gebruik van hulpbronnen;
5. Industriebeleid in tijden van globalisering;
6. Een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen;
7. Europees platform tegen armoede.

⁴ Voor meer informatie over de verschillende kerninitiatieven, zie:
http://ec.europa.eu/europe2020/tools/flagship-initiatives/index_en.htm.

- [6] Het milieuaspect in de Europa 2020 strategie.** Uit dit overzicht van de Europa 2020 strategie blijkt dat deze strategie voorziet in een meer geïntegreerde benadering dan de strategie van Lissabon, waarin de milieudimensie duidelijk ondergeschikt was aan de sociaal-economische dimensie. "Duurzame" groei is een uitdrukkelijke prioriteit van de Europa 2020 strategie.

Het milieuaspect van de Europa 2020 strategie vindt ook weerklank in de streefcijfers: zo worden de 20-20-20-doelstellingen van het klimaat- en energiepakket, zoals goedgekeurd door de Europese Raad van december 2008, geïntegreerd in de Europa 2020 strategie. Vanuit milieuoogpunt zijn verder vooral richtsnoer 5 en kerninitiatief 4 van belang.

- [7] Structuur van de Europa 2020 strategie.** Onderstaande TABEL geeft het verband tussen de verschillende elementen van de Europa 2020 strategie weer.

**TABEL. Structuur van de Europa 2020 strategie:
3 prioriteiten, 5 streefcijfers, 7 kerninitiatieven en 10 richtsnoeren**

Kwaliteit en houdbaarheid overheidsfinanciën waarborgen (1) Macro-economische onevenwichten verhelpen (2) Onevenwichtigheden in de eurozone beperken (3)			
Prioriteit	Streefcijfer		
Slimme groei	3% BBP naar O&O Percentage vroegtijdige schoolverlaters bedraagt 10% en 40% van de 30-34 jarigen heeft diploma hoger onderwijs	Richtsnoeren	Steun voor O&O en innovatie, kennisdriehoek, potentieel digitale economie (4) Geschoolde beroepsbevolking, arbeidsvoorwaarden verbeteren en een leven lang leren bevorderen (8) Prestaties onderwijs- en opleidingsstelsels verbeteren en deelname aan tertiair onderwijs vergroten (9)
		Kerninitiatieven	Innovatie-Unie Jeugd in Beweging Een digitale agenda voor Europa
Duurzame groei	20-20-20-doelstellingen - 20% minder uitstoot van broeikasgassen - 20% finaal energiegebruik afkomstig van hernieuwbare bronnen - 20% meer energie-efficiëntie	Richtsnoeren	Zuiniger omgaan met hulpbronnen en uitstoot broeikasgassen beperken (5) Ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis moderniseren (6)
		Kerninitiatieven	Efficiënt gebruik van hulpbronnen Industriebeleid in tijden van globalisering
Inclusieve groei	Arbeidsmarktparticipatie 20-64 jaar bedraagt 75% 20 miljoen mensen een uitweg bieden uit het risico op armoede en sociale uitsluiting	Richtsnoeren	Arbeidsmarktparticipatie opvoeren en structurele werkloosheid terugdringen (7) Sociale integratie bevorderen en armoede bestrijden (10)
		Kerninitiatieven	Een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen Europees platform tegen armoede

[8] Opvolging en evaluatie van de Europa 2020 strategie. In het kader van de Europa 2020 strategie wordt veel belang gehecht aan opvolging en evaluatie. De Commissie brengt jaarlijks verslag uit over de vorderingen die de lidstaten maken bij het uitvoeren van de strategie. De evaluatie in het kader van de Europa 2020 strategie wordt uitgevoerd gelijk met de evaluatie van het stabiliteits- en groeipact. Concreet worden de jaarlijkse stabiliteits- en convergentieprogramma's

en de nationale hervormingsprogramma's tegelijkertijd ingediend bij de Commissie (in het laatste kwartaal van het jaar). Momenteel is er geen *mid-term review* aangekondigd waarbij de Europa 2020 strategie wordt geëvalueerd en indien nodig bijgestuurd. De Commissie benadrukt in haar mededeling wel dat het de bedoeling is dat de richtsnoeren, die de basis vormen voor de hervormingen op lidstaatniveau, grotendeels stabiel blijven tot 2014, zodat alle aandacht kan uitgaan naar de uitvoering van de strategie⁵. De Vlaamse Regering heeft wat dit betreft in haar input ten aanzien van het raadplegingsdocument van de Commissie betreffende de Europa 2020 strategie⁶ gesteld dat idealiter in 2015 een eerste tussentijdse evaluatie plaatsvindt om na te gaan of de uitvoering van de EU2020-strategie op koers zit en dat deze tussentijdse evaluatie bij voorkeur nu reeds in de EU-agenda ingepland zou worden.

1.2. Nationale hervormingsprogramma's

[9] Nationale Hervormingsprogramma's. De 10 geïntegreerde richtsnoeren vormen het kader voor de hervormingen op lidstaatniveau. Op basis van deze richtsnoeren stellen de lidstaten nationale hervormingsprogramma's op waarin zij beschrijven welke maatregelen ze in het kader van de nieuwe strategie zullen nemen. De inspanningen zijn gericht op het halen van de nationale streefcijfers. Op 12 april 2010 hebben de lidstaten reeds een ontwerpversie van hun hervormingsprogramma ingediend bij de Europese Commissie. In april 2011 moet het definitieve hervormingsprogramma worden ingediend.

[10] Belang van een Vlaams Hervormingsprogramma. Vlaanderen heeft in het voorbereidende proces met betrekking tot de totstandkoming van de Europa 2020 strategie systematisch benadrukt dat het, net zoals bij de Lissabonstrategie, *ownership* wenst op te nemen. De vijf centrale Europa 2020 doelstellingen raken immers allemaal aan Vlaamse bevoegdheden. Daarom is het belangrijk dat in het Nationaal Hervormingsprogramma ruimte wordt voorzien voor de programma's van de regio's. De structurele betrokkenheid van de regionale overheden is voor Vlaanderen prioritair⁷.

1.3. Ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020

[11] Het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020 (VHP). Het VHP beschrijft hoe Vlaanderen de Europa 2020 doelstellingen zal realiseren. Het VHP begint met een inleidend hoofdstuk waarin een toelichting wordt gegeven bij de Europa 2020 strategie. Het eerste hoofdstuk heeft betrekking op de *governance* van de Europa 2020 strategie in Vlaanderen. Verder bestaat het VHP uit vier inhoudelijke hoofdstukken waarin wordt beschreven op welke manier (groepen van richtsnoeren) worden omgezet in Vlaanderen. Elk hoofdstuk vat aan met een beschrijving van de *bottlenecks* ("flessenhalzen") op Vlaams niveau. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020 strategie. Aan het begin van deze paragraaf wordt telkens de link gelegd tussen de betreffende richtsnoeren van de Europa 2020 strategie en de doelstellingen van het Pact 2020. Deze paragrafen geven een overzicht van de Vlaamse

⁵ Mededeling van de Europese Commissie, 'Europa 2020. Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei'. Brussel, 3 maart 2010. COM(2010) 2020 definitief. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:NL:PDF>.

⁶ Input van de Vlaamse Regering ten aanzien van het raadplegingsdocument van de Europese Commissie betreffende de Europa 2020 strategie, 15 januari 2010 (VR 2010 1501 MED.0027).

⁷ Input van de Vlaamse Regering ten aanzien van het raadplegingsdocument van de Europese Commissie betreffende de EU 2020 strategie, 15 januari 2010 (VR 2010 1501 MED.0027).

beleidsinitiatieven die zijn genomen of die zullen worden genomen of worden versterkt om de doelstellingen van Pact 2020 en het desbetreffende richtsnoer van Europa 2020 (de nationale streefcijfers) te halen. Onderstaande tabel geeft de structuur van het VHP weer:

TABEL. Structuur van het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma

Hoofdstuk ontwerp VHP	Richtsnoer Europa 2020
Hoofdstuk 2. Een efficiënt en doeltreffend bestuur	1. De kwaliteit en houdbaarheid van de overheidsfinanciën waarborgen 2. Macro-economische onevenwichtigheden verhelpen 3. Onevenwichtigheden in de eurozone beperken 6. Het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis moderniseren
Hoofdstuk 3. Competitieve en duurzame economie	4. De steun voor O&O en innovatie optimaliseren, de kennisdriehoek intensiveren en het potentieel van de digitale economie benutten 5. Zuiniger omgaan met hulpbronnen en de uitstoot van broeikasgassen beperken 6. Het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis moderniseren
Hoofdstuk 4. Meer mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen	7. De arbeidsmarktparticipatie opvoeren en de structurele werkloosheid terugdringen 8. Een geschoolde beroepsbevolking ontwikkelen, arbeidsvoorwaarden verbeteren en een leven lang leren bevorderen 9. De prestaties van de onderwijs- en opvoedingsstelsels op alle niveaus verbeteren en deelname aan tertiair onderwijs vergroten
Hoofdstuk 5. Levenskwaliteit van een hoog niveau	10. Sociale integratie bevorderen en armoede bestrijden

[12] Relatie met Pact 2020. Het ontwerp VHP ent zich inhoudelijk en structureel (indeling in hoofdstukken) op het Pact 2020⁸. Voor het vaststellen van de Vlaamse doelstellingen baseert Vlaanderen zich op de doelstellingen die zijn afgesproken in het Pact 2020. Deze doelstellingen zijn immers gezamenlijk overlegd door de Vlaamse Regering, de sociale partners en diverse maatschappelijke groeperingen en hebben als bijkomend voordeel dat ze hetzelfde tijdsperspectief hanteren als de Europa 2020 strategie. De Vlaamse Regering benadrukt hierbij wel dat het VHP niet wordt opgevat als uitvoeringsprogramma van het Pact 2020, dat immers ook heel wat doelstellingen bevat die niet in verband kunnen worden gebracht met de Europa 2020 strategie. In de Europa 2020 strategie wordt duidelijk gekozen de aandacht te richten op een beperkt aantal (vijf) kerndoelstellingen. De Vlaamse Regering waardeert deze focus als zijnde een verbetering ten opzichte van de Lissabonstrategie en kiest er dan ook bewust voor om in het VHP de focus te behouden op de realisatie van de Europa 2020 doelstellingen.

⁸ Mededeling aan de Vlaamse Regering van 30 april 2010 betreffende de bepaling van de Vlaamse doelstellingen in het kader van de Europa 2020 strategie (VR 2010.3004 MED.0213) en Mededeling aan de Vlaamse Regering van 29 oktober 2010 betreffende het Ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020 (VR 2910 MED.0524).

[13] Streefcijfers. Onderstaande tabel bevat een overzicht van de streefcijfers voor de EU, voor Vlaanderen en voor België. De waarden tussen haakjes geven de meest recent beschikbare gegevens weer. De doelstellingen voor Vlaanderen zijn afkomstig uit het ontwerp VHP, de doelstellingen voor België als geheel zijn afkomstig uit het ontwerp Nationaal Hervormingsprogramma⁹.

TABEL. Streefcijfers voor Vlaanderen, België en de EU

	EU	Vlaanderen	België
Arbeidsmarktparticipatie (20-64 jaar)	75% (2008: 69,1%)	76% (2008: 71,5%)	71%-74% (2008: 67,1%)
O&O (Barcelonanorm)	3% BBP (2007: 1,85%)	3% BBP (2007: 2,03%)	2,6%-3% (2007: 1,90%)
Klimaat en energie	20% minder uitstoot BKG	?	15% (niet ETS)
	20% hernieuwbare energie	?	13%
	20% meer energie-efficiënt	9% tegen 2016 (niet ETS)	9% tegen 2016 (niet ETS)
Onderwijs	Schooluitval < 10% (2009: 14,4%)	< 5,2% (8,6%)	9,5%-10% (2009: 11,1%)
	40% 30-34 jarigen tertiair onderwijs (2009: 32,3%)	47% (2009: 43,1%)	46%-48% (2009: 42%)
Sociale insluiting	Vermindering aantal personen geconfronteerd met armoede met 20 miljoen (armoedecijfer 2008: 16,5%)	30% reductie op 3 indicatoren (armoederisico, materiële deprivatie, werkloze huishoudens) (2008: 12,8%)	Vermindering aantal personen geconfronteerd met armoede tussen 330000 en 380000 (2008: 14,7%)

[14] Arbeidsmarktparticipatie. De EU streeft ernaar de arbeidsmarktparticipatie voor vrouwen en mannen in de leeftijdsgroep 20-64 jaar tegen 2020 op 75% te brengen. Vlaanderen wil tegen 2020 een werkzaamheidsgraad van 76% halen. Het VHP stelt dat deze doelstelling 'uitdagend maar noodzakelijk' is (p. 10). De werkzaamheidsgraad in Vlaanderen is momenteel hoger dan de werkzaamheidsgraad van België en hoger dan het EU-gemiddelde maar is niettemin structureel te laag (p. 50). Vooral de relatief vroege uittrede uit de arbeidsmarkt wordt hierbij als een probleem beschouwd (p. 51). Algemeen gesteld wordt de Europa 2020 doelstelling inzake werkgelegenheid voor Vlaanderen beschouwd als een haalbare kaart, zij het dat dit onder voorbehoud is van een exponentiële toename van de werkzaamheidsgraad van oudere werknemers (p. 57).

Relevantie voor het milieubeleid van deze doelstelling: De ontwikkeling van een groene economie waarbij wordt ingezet op de uitbouw van groene jobs kan

⁹ Het ontwerp Nationaal Hervormingsprogramma is, overeenkomstig de Europese deadline, ingediend bij de Europese Commissie in november 2010. Het ontwerp NHP vermeldt in de inleiding dat het is opgesteld door een regering van lopende zaken en dat het hierdoor onmogelijk de noodzakelijke strategische beslissingen kan nemen ter uitvoering van de Europa 2020 strategie. Het ontwerp NHP bevat dan ook hoofdzakelijk maatregelen genomen door de gemeenschappen en de gewesten. De nieuwe regering kan een nieuwe *draft* indienen waarin wordt voorzien in bijkomende maatregelen en een aanpassing van de doelstellingen.

bijdragen aan de beoogde verdere verhoging van de arbeidsvraag (VHP p. 35; Pact 2020 p. 26).

[15] Onderzoek en ontwikkeling (O&O). De EU streeft ernaar de gecombineerde publieke en private investeringen in deze sector op 3% van het BBP te brengen. Ook Vlaanderen gaat “resoluut” voor de 3% doelstelling¹⁰. In 2007 bedroegen de Vlaamse O&O-uitgaven 2,03% van het BBP. In absolute termen zijn de Vlaamse O&O-uitgaven sinds het midden van de jaren '90 aanzienlijk gestegen. Relatief gezien echter is de toename gestagneerd. Hoewel het percentage in Vlaanderen hoger ligt dan het EU-gemiddelde en hoger dan het Belgische cijfer¹¹, ligt het gehaalde niveau van de best presterende landen en regio's van de EU substantieel hoger (p. 21). In 2008 waren Zweden en Finland de enige landen die de 3% doelstelling al hebben behaald. Een oud zeer voor Vlaanderen is de zogenaamde innovatie-paradox: de resultaten van onderzoek worden niet genoeg omgezet in toepassingen (zoals ook aangekaart in het VHP p. 21). Hierbij komt dat de Belgische innoverende producten niet goed verkopen (VHP p. 22).

Relevantie voor het milieubeleid: In functie van de transitie naar een groene en meer hulpbronnen efficiënte economie (kerninitiatief “efficiënt gebruik van hulpbronnen” p. 7) investeert Vlaanderen hierbij ook in milieugerichte technologische innovatie (VHP p. 28).

[16] Klimaat en energie: de 20-20-20-doelstellingen. De 20-20-20-doelstellingen van het klimaat- en energiepakket, zoals goedgekeurd op de Europese top in december 2008, vormen de streefcijfers voor klimaat en energie¹². Overeenkomstig de intra-Europese lastenverdeling heeft België een emissiereductiedoelstelling van 15% in de niet-ETS sectoren ten opzichte van 2005¹³. Ook de het aandeel van hernieuwbare energie is vastgelegd op Europees niveau. Zo dient België tegen 2020 13% van het bruto-eindverbruik aan energie uit hernieuwbare bronnen te halen¹⁴. Dit zijn nationale streefcijfers. De doelstellingen voor Vlaanderen inzake het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en het verhogen van het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen, moeten nog worden vastgelegd op basis van een intern Belgische lastenverdeling van de hoger vermelde nationale streefcijfers.

In tegenstelling tot de 20% doelstellingen inzake emissiereducties en hernieuwbare energie, is de doelstelling om tegen 2020 de energie-efficiëntie met 20% te verhogen nog niet omgezet in bindende EU-regelgeving^{15 16}. Het in de

¹⁰ Voor Vlaanderen is 3% een minimum. Vlaanderen heeft zich de 3%-doelstelling dan ook opgelegd tegen 2014 en streeft naar een verdere stijging tegen 2020. Dit is bepaald in doelstelling 4 ‘Innovatie’ van Pact 2020. Zie ook ‘Stand van zaken oktober 2010’ in bijlage bij de mededeling van 19 oktober 2010 aan de Vlaamse Regering betreffende het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma (VR 202 2910 MED. 0524).

¹¹ Vlaanderen vertegenwoordigt bijna de helft van de Belgische overheidsuitgaven voor O&O, dit aandeel loopt op tot tweederde als ook de private uitgaven worden meegerekend: Mededeling van 30 april 2010 aan de Vlaamse Regering betreffende de bepaling van de Vlaamse doelstellingen in het kader van de Europa 2020 strategie (VR 2010 3004 MED.0213).

¹² 20% minder uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990; 20% van het finaal energiegebruik is afkomstig van hernieuwbare energiebronnen (met een afzonderlijke doelstelling van 10% biobrandstoffen in de transportsector); verbetering van de energie-efficiëntie met 20%.

¹³ Bijlage II Beschikking 406/2009/EG.

¹⁴ Bijlage I Richtlijn hernieuwbare energie (2009/28/EG).

¹⁵ Voor de omzetting in bindende maatregelen door de Raad van de Europese Unie van het klimaat- en energiepakket zoals aangenomen door de Europese Raad van 11-12 december 2008, zie: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/misc/107136.pdf.

¹⁶ Het ontwerp NHP stelt wat dit betreft dat “de prioritaire maatregelen zijn die welke binnen de werkingsfeer van richtlijn 2006/32/EG (energie-efficiëntie bij eindgebruik) vallen” en dat “de gedetailleerde maatregelen zijn opgenomen in het Nationaal Actieplan (en de regionale plannen) voor energie-efficiëntie” (p. 17). Deze

tabel vermelde streefcijfer voor België van 9% meer energie-efficiëntie is overgenomen uit de Richtlijn energie-efficiëntie uit 2006¹⁷. Het streefcijfer voor Vlaanderen is opgenomen in het Vlaams Actieplan Energie-efficiëntie in uitvoering van de Richtlijn energie-efficiëntie. Het Vlaams Gewest had in 2007, samen met Finland en Luxemburg, de hoogste energie-intensiteit van de EU15. Een vaak aangehaalde reden is onze energie-intensieve industrie¹⁸. Uit cijfers van Eurostat¹⁹ blijkt echter dat andere regio's die vergelijkbaar zijn op het vlak van energie-intensieve industrie veel minder energie verbruiken. De Vlaamse energieconsumptie ligt beduidend hoger dan in de andere landen van de EU15²⁰, zowel per hoofd van de bevolking als per eenheid BBP. Bovendien scoort Vlaanderen slecht op het vlak van de energiezuinigheid van woningen en slaagt men er niet in het transportenergieverbruik terug te dringen. De aanname en inwerkingtreding van de Europa 2020 strategie (met duurzame groei als een van de drie prioriteiten en een kerninitiatief inzake het efficiënt omgaan met hulpbronnen) heeft het ontbreken van een bindende energiebesparingsdoelstelling wel opnieuw op de Europese agenda geplaatst²¹. De Europa 2020 strategie voorziet bovendien in een krachtig *governance* kader: de Commissie beoordeelt de nationale hervormingsprogramma's en volgt strikt op in welke mate de lidstaten op schema zitten inzake het realiseren van de doelstellingen. Dit veronderstelt evenwel dat de doelstellingen meetbaar worden gemaakt.

[17] Onderwijs. De EU streeft ernaar de schooluitval onder de 10% te brengen en het aandeel van de leeftijdsgroep 30-34 jaar dat tertiair onderwijs heeft voltooid, op te trekken tot ten minste 40%. Vlaanderen haalt momenteel beide doelen al en stelt meer ambitieuze doelstellingen. Vlaanderen streeft ernaar de schooluitval terug te brengen tot minder dan 5,2% en het aandeel van de 30-34 jarigen dat een diploma hoger onderwijs heeft behaald op te trekken tot 47%.

Relevantie voor het milieubeleid: Onderwijs en vorming zijn essentieel voor het verhogen van de maatschappelijke bewustwording ("educatie voor duurzame ontwikkeling") noodzakelijk in het kader van de transitie naar een groene economie. Onderwijs en vorming hebben verder een belangrijke rol te spelen in het aanleren van de nodige kennis en vaardigheden om technologische innovatie toe te laten. Een van de flessenhalzen die worden beschreven in het VHP betreft

richtlijn stelt een nationale streefwaarde van 9% voorop (artikel 4) en heeft een looptijd van 10 jaar (doelstellingen tegen 2016). Midden 2011 wordt in uitvoering van deze richtlijn (artikel 14.2) een tweede nationaal actieplan energie-efficiëntie opgesteld met nieuwe streefwaarden (zie ook beleidsbrief Energie). In 2011 wordt een *roadmap resource efficiency* voorgesteld, in het kader van het kerninitiatief "efficiënt omgaan met hulpbronnen" (nog aan te nemen) van de Europa 2020 strategie.

¹⁷ Artikel 4 van deze richtlijn stelt dat: "de lidstaten stellen een algemene nationale indicatieve energiebesparingsstreefwaarde van 9% vast, en streven ernaar die voor het negende toepassingsjaar van deze richtlijn te bereiken". Deze richtlijn moest uiterlijk op 17 mei 2008 zijn omgezet. Richtlijn 2006/32/EG betreffende energie-efficiëntie bij het eindgebruik en energiediensten. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:114:0064:0085:NL:PDF>.

¹⁸ Vlaamse Regionale Indicatoren 2010.

¹⁹ Zie:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=t2020_32&toolbox=x&type. Uit deze cijfers blijkt dat Vlaanderen in 2008 omgerekend zeven ton olie-equivalent per inwoner verbruikte, tegenover vier ton in Duitsland. Om het BBP in Vlaanderen te verdubbelen was er tussen 1990 en 2007 43% meer energie nodig. Ter vergelijking: de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen, met de zware industrie in het Ruhrgebied goed vergelijkbaar met Vlaanderen, had 17,8% meer energie nodig en Nederland 15%.

²⁰ Met uitzondering van Luxemburg, dit als gevolg van *fuel tourism*, en Finland

²¹ Het Europees parlement heeft op 15 december 2010 een resolutie aangenomen over een herziening van het actieplan voor energie-efficiëntie waarin het wenst "dat de EU met betrekking tot energie-efficiëntie een bindend doel vaststelt van tenminste 20% voor 2020 zodat de omschakeling op een duurzame en groene economie naderbij komt".

immers het relatief lage aandeel afgestudeerden in wiskunde, wetenschappen en technologie in Vlaanderen. Hieraan gerelateerd wijst het VHP op de noodzaak van een betere afstemming van ons onderwijs op de behoeften van de (toekomstige) arbeidsmarkt. Onderwijs en vorming kunnen dus een belangrijke bijdrage leveren aan de drie prioriteiten van de Europa 2020 strategie.

[18] Sociale insluiting. De EU streeft ernaar ten minste 20 miljoen mensen een uitweg uit het risico op armoede te bieden. Vlaanderen streeft naar een 30% reductie op de drie indicatoren die door de Europese Raad van 17 juni 2010 zijn voorgesteld (zie tabel).

Relevantie voor het milieubeleid: situeert zich hoofdzakelijk in het subsidiëren van energiebesparende maatregelen door minder bemiddelde gezinnen waaraan VHP vaak refereert.

2. Aandachtspunten en aanbevelingen

De aanbevelingen zijn hoofdzakelijk gericht op de doorvertaling van de Europa 2020 strategie in Vlaanderen met betrekking tot richtsnoer 5: Zuiniger omgaan met hulpbronnen en de uitstoot van broeikasgassen beperken en kerninitiatief 7: Efficiënt gebruik van hulpbronnen. De Minaraad gaat in dit advies niet in detail in op de concrete maatregelen die Vlaanderen zal implementeren om de 2020 doelstellingen inzake klimaat en energie te bereiken. De Minaraad beschouwt dit advies wel als een gelegenheid om de aandacht te vestigen op een aantal cruciale discussiepunten in het Europese klimaat- en energiedebat en om haar mening hierover kenbaar te maken.

2.1. 2050 als horizon

[19] Europa 2020 beoogt structurele hervormingen. De Europa 2020 strategie bevat een door alle lidstaten onderschreven visie op hoe de Europese samenleving er moet uitzien in 2020. Hoewel “de EU uit de crisis halen” wordt beschouwd als de eerste opgave, stelt de Commissie in haar mededeling echter uitdrukkelijk dat “de allergrootste opgave is niet toe te geven aan de reflex om te proberen terug te keren naar de situatie van voor de crisis²²”. De Europa 2020 strategie beoogt met andere woorden een *structurele* hervorming van de Europese economie.

[20] Structurele hervormingen vereisen een lange termijnvisie. Het bewerkstelligen van die structurele hervormingen, van een *transitie*, vereist echter een visie die verder kijkt dan 2020. Investerings in de industrie-, transport- en gebouwensector, drie sectoren met een groot potentieel om hun milieu-impact te verminderen, hebben een lange levensduur. Dit betekent dat de keuzes die nu gemaakt worden bepalend zijn voor de milieu-impact van deze sectoren tot in de verre toekomst. Sommige investeringen hebben een korte *pay-back time* en genereren op korte termijn reeds een positieve impact op groei en werkgelegenheid; andere investeringen betalen zich slechts langzaam terug maar hebben wel een hoge initiële kost. Voor deze laatste categorie is een duidelijk beleidskader dat zekerheid verschaft over de beleidskeuzes op lange termijn essentieel. Veranderingen in beleid en regelgeving vertragen de ontwikkeling van hernieuwbare energie²³. Een lange termijnvisie is ook noodzakelijk om ervoor te

²² Mededeling van de Europese Commissie, ‘Europa 2020. Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei’. Brussel, 3 maart 2010. COM(2010) 2020 definitief. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:NL:PDF>.

²³ De Commissie benoemt dit in haar voortgangsverslag over duurzame energie van 24 april 2009 als een van

zorgen dat beslissingen die worden genomen in een breed gamma aan beleidsterreinen, wat typisch het geval is voor overkoepelende strategieën zoals Europa 2020, gecoördineerd verlopen (m.a.w. het verzekeren van horizontale beleidsintegratie).

[21] Kennisbasis: prognoses voor 2050. Beleid is gebaseerd op kennis. Het uittekenen van een onderbouwde visie voor 2050 vereist dan ook een voldoende gedragen inzicht in de te verwachten evolutie in de verschillende maatschappelijke sectoren bij (on)gewijzigd beleid. De kennisbasis met betrekking tot de milieupact van onze economie en de toestand waarin onze planeet zich bevindt, is het afgelopen decennium sterk uitgebouwd²⁴. Er zijn ook een aantal gezaghebbende prognoses voorhanden. Een greep uit het ruime aanbod: Volgens VN-schattingen bedraagt de wereldbevolking meer dan 9 miljard in 2050, de TEEB-studie raamt de gecumuleerde welvaartsverliezen als gevolg van het verlies aan biodiversiteit op ongeveer 7% van het BBP in 2050, het Living Planet Report komt op basis van scenarioanalyses tot de bevinding dat we tegen 2050 bijna drie planeten nodig hebben om te voorzien in de globale consumptie, de *Climate Action Tracker* berekent dat op basis van de na Cancún aangekondigde emissiereductiedoelstellingen leiden tot een opwarming van minstens drie graden tegen 2100. Het voorzorgsbeginsel indachtig, kan gesteld worden dat beleidsmakers geboden zijn deze kennis ter harte te nemen om voorziene ongewenste ontwikkelingen zoveel als mogelijk te voorkomen en, indien voorkomen niet meer mogelijk is (klimaatopwarming), de schade te beperken.

[22] 2050 als ijkpunt in de bestaande en aangekondigde beleidspraktijk. Als we kijken naar recente ontwikkelingen en initiatieven, zowel op Europees niveau als in een aantal lidstaten, dan blijkt dat de focus op 2050 wel degelijk ingang vindt in de beleidspraktijk²⁵. Het voorbeeld bij uitstek hier is wellicht het klimaatbeleid waar de EU de visie heeft onderschreven dat de geïndustrialiseerde landen als groep hun emissies tegen 2050 met 80-95% moeten verminderen²⁶. Met betrekking tot biodiversiteit heeft de Raad Leefmilieu van 15-16 maart 2010 beslist dat de biodiversiteit in de EU uiterlijk in 2050 naar behoren moet zijn hersteld²⁷. In de toetsing van de Europese strategie voor duurzame ontwikkeling in 2009²⁸ verwijst de Commissie naar verschillende prognoses inzake de uitstoot van broeikasgassen, de evolutie van de wereldbevolking en de hierbij horende stijgende vraag naar voedsel en hulpbronnen, het verlies van biodiversiteit zoals

de oorzaken waarom sommige lidstaten hun streefcijfers voor hernieuwbare energie tegen 2010 niet zullen halen: Medeling van de Europese Commissie, 'Voortgangverslag over duurzame energie'. Brussel, 24 april 2009. COM(2009) 192 definitief. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0192:FIN:NL:PDF>.

²⁴ Bijvoorbeeld: The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) en de Living Planet Reports voor biodiversiteit en de druk op natuurlijke hulpbronnen, de IPCC rapporten voor klimaat, de VN statistieken voor de omvang van de bevolking, de European Environment State and Outlook Reports van het Europees Milieuagentschap.

²⁵ Deze veranderende kijk kwam ook tot uiting op de hoorzitting van 13 januari 2011 inzake de energie- en milieurealisaties van het Belgisch EU-voorzitterschap en de prioriteiten van het Hongaars voorzitterschap, georganiseerd door Minaraad en Vleva. Voor meer informatie hierover, zie: <http://www.vleva.eu/energiemilieuEUvoorzitterschap>.

²⁶ De EU heeft deze visie nogmaals onderschreven in de Raadsconclusies van 14 oktober 2010 ter voorbereiding van de 16de COP bij het Klimaatverdrag in Cancún van 29 november tot 10 december 2010. Beschikbaar op: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/117096.pdf.

²⁷ Raadsconclusies van 16 maart 2010: Biodiversiteit: Post-2010. Beschikbaar op: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/10/st07/st07536.nl10.pdf>.

²⁸ Mededeling van de Commissie, 'Integratie van duurzame ontwikkeling in het EU-beleid: toetsing 2009 van de strategie van de Europese Unie voor duurzame ontwikkeling'. Brussel, 24 juli 2009. COM(2009) 400 definitief. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0400:FIN:NL:PDF>.

geraamd tegen 2050.

[23] Roadmaps 2050. In het kader van de Europa 2020 strategie zijn vooral een aantal aangekondigde *roadmaps* interessant. Zo zal de Europese Commissie in de loop van 2011 *A Low Carbon Economy Roadmap* (eerste kwartaal), *A Roadmap for a Resource Efficient Europe* (tweede kwartaal) en *An Energy Roadmap* (vierde kwartaal) uitbrengen. Verder brengt de Commissie in het eerste kwartaal van 2011 een witboek inzake toekomstig transportbeleid uit. Deze initiatieven, opgenomen in Annex I bij het kerninitiatief "efficiënt gebruik van hulpbronnen", hanteren allemaal 2050 als perspectief en verwijzen systematisch naar de beoogde transitie naar een duurzame economie. Het kerninitiatief "efficiënt gebruik van hulpbronnen", dat deel uitmaakt van de Europa 2020 strategie, bevat " *a vision of where Europe should be in 2050*" en " *a long-term policy framework*". Hieruit blijkt opnieuw dat de Commissie reeds verder denkt dan 2020 en dat de Europa 2020 doelstellingen best beschouwd worden als tussentijdse doelstellingen op weg naar 2050. Anders gesteld, op EU-niveau wordt naast 2020 ook 2050 als mijlpaal gehanteerd waarbij de doelstellingen voor 2020 een afgeleide zijn van de doelstellingen voor 2050 (*backcasting*, zie ook Verbruggen).

[24] 2050 als perspectief op lidstaatniveau. De EU is in de internationale klimaatonderhandelingen het engagement aangegaan om *low-carbon development strategies* op te stellen om tegen 2050 te evolueren naar een koolstofarme samenleving. Een aantal lidstaten hebben deze oefening al gemaakt of zijn hiermee bezig. Onder andere Denemarken²⁹, het Verenigd Koninkrijk³⁰, Duitsland³¹ en Oostenrijk³², maken de oefening om tegen 2050 te evolueren naar een koolstofarme samenleving. Ook in de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling staat te lezen dat " *duurzame ontwikkeling (...) dient gedragen te worden door een langetermijnvisie – 2050 en verder – die kan dienen als kader voor verdere beleidsmatige invulling en maatschappelijke actie*" (p. 25 ontwerp VSDO).

[25] 2050 als perspectief in Vlaanderen. Voorgaande uiteenzetting maakt duidelijk dat 2050 geen verre toekomst meer is. Hoewel de nationale hervormingsprogramma's ter implementatie van de Europa 2020 strategie in de eerste plaats tot doel hebben de EU-doelstellingen voor 2020 te bereiken, vraagt de Mineraad op basis van de bovenstaande argumentatie dat Vlaanderen het 2050 perspectief hanteert bij de implementatie van de Europa 2020 strategie. Als Vlaanderen werkelijk structurele hervormingen beoogt in functie van de overgang naar een duurzame economie, is het essentieel dat de doelstellingen voor 2020, zoals vervat in het VHP en in het Pact 2020, worden gezien als een afgeleide van de doelstellingen tegen 2050. De Mineraad heeft reeds in eerdere adviezen

²⁹ Danish Commission on Climate Change Policy (2010). *Green Energy - the road to a Danish energy system without fossil fuels*. Beschikbaar op: <http://www.klimakommissionen.dk/en-US/Sider/Forside2.aspx>.

³⁰ Voor meer informatie over het Britse beleid in functie van " *a low-carbon UK*", zie: http://www.decc.gov.uk/en/content/cms/what_we_do/lc_uk/lc_uk.aspx.

³¹ Voor meer informatie over en publicaties van de Duitse Milieudviesraad i.v.m. de transitie naar een elektriciteitssysteem dat volledig gebaseerd is op hernieuwbare bronnen, zie: http://www.umweltrat.de/ctn_137/EN/TheGermanAdvisoryCouncilOnTheEnvironment/thegermanadvisorycouncilontheenvironment_node.html.

³² Ook Oostenrijk heeft recent een eerste haalbaarheidsstudie uitgevoerd waaruit blijkt dat aan de Oostenrijkse energievraag in 2050 volledig kan worden voldaan met binnenlandse en hernieuwbare bronnen. Meer informatie hierover is voorlopig enkel in het Duits beschikbaar: <http://www.lebensministerium.at/article/articleview/86786/?SectionIDOverride=110>.

terzake³³ gewezen op het belang van het hanteren van een lange termijnvisie.

2.2. Aanbevelingen klimaat- en energiebeleid: EU-niveau

[26] 20% minder broeikasgasemissies: Een belasting op CO₂. Het EU-systeem van verhandelbare emissierechten, het *European Union Emissions Trading Scheme* of EU ETS, is op dit moment het belangrijkste instrument van de Unie om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. De eerste voorstellen op EU-niveau in de strijd tegen de klimaatverandering waren echter gericht op het invoeren van een CO₂-heffing. Dat vandaag nog steeds geen overeenstemming is bereikt over het invoeren van een koolstofheffing, een voorstel dat al op de Europese agenda staat sinds het begin van de jaren '90, zegt veel over hoe moeilijk deze kwestie ligt. In 2003 is wel een richtlijn inzake de belasting van energieproducten en elektriciteit aangenomen (de energiebelastingsrichtlijn³⁴). Deze richtlijn bepaalt de minimumbelastingniveaus die de lidstaten moeten heffen op de in deze richtlijn opgenomen energieproducten (bestemd om als verwarmings- of motorbrandstof te worden gebruikt) en elektriciteit. Sinds 2008 staat het voorstel voor een belasting op CO₂ terug op de Europese politieke agenda, in de vorm van een herziening van de energiebelastingsrichtlijn³⁵. De bedoeling van deze herziening is om de bestaande communautaire minimale energiebelasting te verhogen en tegelijkertijd aan te vullen met een belasting gebaseerd op de CO₂-uitstoot als gevolg van het gebruik van de betreffende producten. Fundamenteel beoogt de herziening ervoor te zorgen dat de niet ETS sectoren worden blootgesteld aan een CO₂-prijssignaal zoals het ETS dit doet (of zou moeten doen) voor de sectoren die onder het toepassingsgebied van deze richtlijn vallen. De tekstvoorstellen zoals verspreid door het DG Belastingen van de Europese Commissie voorzien tegelijkertijd in het verhogen van de bestaande minimumbelastingtarieven voor energieproducten. De ETS sectoren zouden hierbij worden vrijgesteld van de CO₂-belasting onder de herziene richtlijn.

Als gevolg van tegenstand en terughoudendheid door een aantal lidstaten³⁶, maar ook binnen de Commissie zelf, is vorig EU-Commissaris voor Belastingen Kovács er niet in geslaagd tot een formeel Commissievoorstel te komen. Huidig EU-Commissaris voor Belastingen Šemeta heeft van de herziening van de energiebelastingsrichtlijn een prioriteit gemaakt³⁷. Ook commissievoorzitter Barroso heeft zijn steun voor een groene belastinghervorming uitgesproken. Op dit moment is het niet duidelijk of er dit keer wel een officieel Commissievoorstel zal worden uitgebracht. Een aantal belangrijke lidstaten (het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Polen) zijn uitdrukkelijk gekant tegen een CO₂-belasting op Europees

³³ In hun gemeenschappelijke adviezen over het Vlaams Klimaatbeleidsplan (advies van 30 juni 2006) en over het Voortgangrapport 2008 van het Vlaams Klimaatbeleidsplan (advies van 2 april 2009) bevelen Minaraad en SERV aan meer aandacht te besteden aan de voorbereiding van het Vlaams beleid na 2012 respectievelijk na 2020. In haar advies van 28 oktober 2010 over de klimaatop in Cancún benadrukt de Minaraad het belang van het hanteren van een lange termijnvisie (2050) bij het bepalen van het Vlaams klimaatbeleid.

³⁴ Richtlijn 2003/96/EG van de Raad van 27 oktober 2003 tot herstructurering van de communautaire regeling voor de belasting van energieproducten en elektriciteit. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:283:0051:0070:NL:PDF>.

³⁵ In 2009 heeft het DG Belastingen van de Europese Commissie een *draft* voorstel verspreid voor interne consultatie in de Commissie. De tekst van dit voorstel is beschikbaar op: <http://www.endseurope.com/21356/disagreements-force-energy-tax-proposal-rethink?referrer=search>.

³⁶ Onder andere wegens het verlenen van prioriteit aan de ratificatie van het Verdrag van Lissabon (november 2009).

³⁷ Zie bijvoorbeeld de toespraak van de nieuwe Commissaris op 1 maart 2010 voor het Europees Parlement, 'Tax policies for a post-crisis world'. Beschikbaar op: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/51&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

niveau. Daartegenover staat dat andere lidstaten wel in toenemende mate de voordelen van een koolstofbelasting gaan inzien. Zweden, Noorwegen en Finland heffen reeds een belasting op CO₂-emissies sinds het begin van de jaren '90 en ook België heeft zich reeds lang (o.a. tijdens het vorig Belgisch EU-voorzitterschap in 2001) geprofileerd als voorstander van een belasting op CO₂. Recent (2009) heeft bijvoorbeeld ook Frankrijk zich hierbij aangesloten. De Minaraad heeft reeds herhaalde keren aangedrongen op een harmonisatie inzake energiefiscaliteit en heeft *“een harmonisatie van de energiefiscaliteit, ten einde te komen tot een samenhangend klimaatbeleid”* reeds aangeduid als prioritair thema in haar advies van 18 mei 2000 over het Belgisch Voorzitterschap³⁸.

Naast het groeiend aantal lidstaten dat zich uitspreekt voor een groene belastinghervorming, heeft de Commissie sinds 2011 het “Europese semester” ter beschikking als instrument dat ze kan gebruiken om een milieuvriendelijke belastinghervorming in de lidstaten aan te moedigen. Het Europees Semester³⁹ is een zesmaandelijksse cyclus van economische beleidscoördinatie ter versterking van de economische *governance* in de EU. De invoering van het Europees Semester in januari 2011 beoogt een versterking van het Stabiliteits- en Groeipact en versterkt het toezicht van de EU op het begrotingsbeleid van de lidstaten. Sinds 2011 moeten de lidstaten hun begrotingsplannen, samen met hun nationale hervormingsprogramma's in het kader van de Europa 2020 strategie, in maart voorleggen aan de Europese Commissie. De Commissie beoordeelt beide plannen en stelt op basis hiervan beleidsaanbevelingen op en doet waarschuwingen uitgaan.

Hoe dan ook, gegeven het aan de gang zijnde debat op EU-niveau meent de Minaraad dat Vlaanderen en België zich moeten voorbereiden op een standpuntbepaling inzake de aangekondigde herziening van de Energiebelastingsrichtlijn en de invoering van een Europese belasting op CO₂.

[27] Een aandeel van 20% hernieuwbare energie. Uit recente studies⁴⁰ blijkt dat de EU de doelstelling om tegen 2020 20% van het finaal energiegebruik uit hernieuwbare bronnen te halen, wellicht zal halen. De Minaraad benadrukt echter dat deze doelstelling moet kaderen binnen een lange termijnperspectief (100% hernieuwbare energievoorziening tegen 2050). De Minaraad kijkt dan ook uit naar de *Energy Roadmap* die eind 2011 zal worden gepubliceerd. Ook verschillende lidstaten hebben reeds onderzocht op welke manier ze tegen 2050 kunnen evolueren naar een 100% hernieuwbare energievoorziening. Een belangrijk aandachtspunt in het kader van een hernieuwbare energievoorziening betreft de toenemende kritiek op de inzet van biomassa en het ontbreken van duurzaamheidscriteria voor vaste biomassa⁴¹.

³⁸ Beschikbaar op: http://www.minaraad.be/adviezen/adv_2000/advies-over-het-belgisch-voorzitterschap-2de-semester-2001.

³⁹ De Ecofin-raad bereikte hierover een akkoord op 7 september 2010: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/116295.pdf.

⁴⁰ The European Wind Energy Association, persbericht van 4 januari 2011: “EU will exceed renewable energy goal of 20 percent by 2020”. Beschikbaar op: [http://www.ewea.org/index.php?id=60&no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=1892&tx_ttnews\[backPid\]=259&chash=e259034a79ee04282fc9f8a516ba883e](http://www.ewea.org/index.php?id=60&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=1892&tx_ttnews[backPid]=259&chash=e259034a79ee04282fc9f8a516ba883e). Ook de Europese Commissie stelt in haar mededeling ‘Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy’ dat “we are broadly on track for the 20% target for renewables”. COM(2010) 639 final. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0639:FIN:EN:PDF>.

⁴¹ Minaraad en SERV hebben de problematiek van de indirecte effecten van de teelt van biobrandstoffen en het ontbreken van duurzaamheidscriteria voor vaste biomassa reeds aangekaart in hun advies van 3 februari 2011 over het voorontwerp decreet en ontwerpbesluit betreffende de omzetting van de EU richtlijn

[28] 20% energiebesparing: Een bindende energiebesparingsdoelstelling. Zoals hoger gesteld (paragraaf 16), is er op Europees niveau momenteel geen bindende energiebesparingsdoelstelling vastgelegd. Het ontbreken van een bindende doelstelling lijkt zich ook te vertalen in het uitblijven van resultaten. Terwijl de EU op weg lijkt om haar doelstelling inzake 20% hernieuwbare energie tegen 2020 te halen, is dit niet het geval voor de 20% energie-efficiëntiedoelstelling⁴². Hoewel het verhogen van de energie-efficiëntie, het zuiniger omgaan met energie, een van de meest kosteneffectieve maatregelen is om de doelstellingen van het Europees klimaat- en energiepakket te bereiken⁴³, is er wat dit betreft nog enorm veel ruimte voor verbetering⁴⁴.

De Minaraad meent dat een belangrijke stap in de richting van meer energie-efficiëntie erin bestaat het juridisch kader ter zake te versterken, net zoals dit met betrekking tot hernieuwbare energie is gebeurd door middel van de richtlijn hernieuwbare energie waarvan een sterke sturing blijkt uit te gaan op het beleid van de lidstaten⁴⁵. Het Europees Parlement heeft op 15 december 2010 een resolutie aangenomen over een herziening van het actieplan voor energie-efficiëntie waarin het wenst "dat de EU met betrekking tot energie-efficiëntie een bindend doel vaststelt van tenminste 20% voor 2020 zodat de omschakeling op een duurzame en groene economie naderbij komt". Niettegenstaande dit een moeilijk debat blijkt op EU-niveau, zoals ook blijkt uit de (bescheiden) conclusies van de Europese Raad van 4 februari 2011⁴⁶, is de Minaraad voorstander van een bindende Europese energiebesparingsdoelstelling. Hoewel een streefcijfer geen doel op zich mag worden, gelooft de Minaraad dat een ambitieuze energiebesparingsdoelstelling, gekaderd in een Europese strategie, een belangrijke stimulans kan zijn om de actie inzake energie-efficiëntie op te voeren.

2.3. Aanbevelingen kerninitiatief "Efficiënt gebruik van hulpbronnen"

[29] Europa 2020 is geen strategie voor duurzame ontwikkeling. Ondanks het feit dat de 20-20-20-doelstellingen van het klimaat- en energiepakket een centrale plaats innemen in de Europa 2020 strategie, stelt de Raad vast dat ook de Europa 2020 strategie in de eerste plaats een strategie blijft die gericht is op economische groei en werkgelegenheid, en die milieu-uitdagingen ter harte neemt voor zover die relatief direct in economische termen vertaald kunnen worden. De Raad merkt

hernieuwbare energie. Beschikbaar op: <http://www.minaraad.be/adviezen/2011/voorontwerp-decreet-en-ontwerpbesluit-betreffende-de-omzetting-van-de-e-u.-richtlijn-hernieuwbare-energie>.

⁴² Mededeling van de Commissie, 'Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy'. Brussel, 10 november 2010. COM(2010) 639 final. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0639:FIN:EN:PDF>. In deze mededeling stelt de Commissie dat "while we are broadly on track for the 20% target for renewables, we are a long way from achieving the objective set for energy efficiency".

⁴³ Commission staff working document 'State of play in the EU energy policy' accompanying the Communication on Energy 2020. Brussel, 10 november 2010. SEC(2010) 1346 final. Beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1346:FIN:EN:PDF>.

⁴⁴ Dit kwam ook sterk tot uiting op de hoorzitting van 13 januari 2011 inzake de energie- en milieurealisaties van het Belgisch EU-voorzitterschap en de prioriteiten van het Hongaars voorzitterschap, georganiseerd door Minaraad en Vleva. Voor meer informatie hierover, zie: <http://www.vleva.eu/energiemilieuEUvoorzitterschap>.

⁴⁵ Uit het voortgangsverslag over duurzame energie van 24 april 2009 (beschikbaar op: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0192:FIN:NL:PDF>) blijkt dat de louter indicatieve aard van de nationale streefcijfers inzake hernieuwbare energie een hinderpaal bleek voor het bereiken van de doelstellingen inzake hernieuwbare energie tegen 2010. Het ontbreken van een voldoende sterk wetgevingskader was een van de redenen voor het aannemen van de Richtlijn 2009/28/EG inzake hernieuwbare energie.

⁴⁶ Beschikbaar op: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/119175.pdf.

op dat de doelstellingen van duurzame ontwikkeling verder reiken (zowel in tijd als ruimte) en inhoudelijk meer omvatten dan de genoemde prioriteiten van slimme groei, duurzame groei en inclusieve groei.

[30] Verwelkoming kerninitiatief “Efficiënt gebruik van hulpbronnen”. In dit opzicht onthaalt de Minaraad het kerninitiatief “Efficiënt gebruik van hulpbronnen”⁴⁷ voorzichtig positief als een eerste stap in de richting van het zuiniger omgaan met schaarse natuurlijke hulpbronnen. De tekst van het kerninitiatief wijst op een toenemend besef van de noodzaak om zuiniger om te springen met het natuurlijk kapitaal van de aarde. De Minaraad apprecieert de brede invulling die de Commissie geeft aan het begrip “hulpbronnen”⁴⁸. Hiermee maakt de Commissie duidelijk dat ze in het kader van de Europa 2020 strategie verder wil gaan dan het koolstofarm maken van de Europese economie (overeenkomstig de 20-20-20-doelstellingen voor klimaat en energie). De belangrijkste kritiek op het kerninitiatief is volgens de Minaraad dat het te vaag blijft en te optimistisch is. Enkel het efficiënter gebruiken van natuurlijke hulpbronnen zal niet voldoende zijn. Het in absolute termen minder verbruiken van natuurlijke hulpbronnen is noodzakelijk⁴⁹. De Minaraad benadrukt dan ook dat dit kerninitiatief slechts een oriënterend document is dat de leidraad moet vormen van verdere concrete uitvoerende initiatieven waarmee de Europese voetafdruk, zowel binnen als buiten de EU, daadwerkelijk verkleind wordt.

[31] Measurement van het gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Duurzaam materialenbeheer (*sustainable materials management*) stond centraal tijdens het Belgisch EU-voorzitterschap. Momenteel wordt het gebruik van natuurlijke hulpbronnen⁵⁰ niet accuraat en systematisch gemeten. Dit maakt het moeilijk om doelstellingen te formuleren en beleidsmaatregelen te evalueren. In lijn met de conclusies van de Raad Leefmilieu van 20 december 2010 over duurzaam materialenbeheer⁵¹, is de Minaraad voorstander van het ontwikkelen van meetbare indicatoren inzake het efficiënt gebruik en beheer van hulpbronnen in de brede betekenis van het woord. Het meten van het gebruik van water, land, materialen, de emissie van broeikasgassen, zowel binnen als buiten de EU, is essentieel als we het natuurlijk kapitaal in stand willen houden. Deze indicatoren zouden moeten worden gebruikt als aanvulling op het BBP. Het hanteren van meer inclusieve indicatoren, waarin niet alleen economische vooruitgang wordt gemeten (zoals het BBP doet), kan een bijdrage leveren aan de *monitoring*, het bijhouden van de vorderingen bij de uitvoering van de Europa 2020 strategie, waar de Commissie in haar mededeling zo veel belang aan hecht.

⁴⁷ Mededeling van de Commissie, ‘A resource-efficient Europe – Flagship initiative under the Europe 2020 Strategy’. Brussel, 26 januari 2011. COM(2011) 21. Beschikbaar op: http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/pdf/resource_efficient_europe_en.pdf.

⁴⁸ Het kerninitiatief niet alleen betrekking heeft op verhandelbare hulpbronnen zoals olie, metalen, mineralen maar ook op water, lucht, bodem, biomassa en ecosystemen.

⁴⁹ Deze kritiek sluit aan bij het argument dat het streven naar werkelijk duurzame productie en consumptie patronen een systemische benadering vereist die verder gaat dan het efficiënt gebruiken van hulpbronnen (*efficiency*) naar het absoluut verminderen van het gebruik van hulpbronnen en het streven naar welvaart zonder groei (*sufficiency*).

⁵⁰ Inclusief materialen.

⁵¹ In punt 16 (a) van deze raadsconclusies nodigt de Raad de Commissie uit “to propose (...) quantifiable and measurable targets for resource efficiency”. Council conclusions on sustainable materials management and sustainable production and consumption: key contribution to a resource-efficient Europe. Aangenomen door de Raad Leefmilieu van 20 december 2010. Beschikbaar op: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/118642.pdf.

2.4. Aanbevelingen klimaat- en energiebeleid: Vlaams niveau

[32] Intern lastenverdelingsakkoord klimaat- en energiedoelstellingen. De Minaraad heeft in haar advies van 28 oktober 2010 over de klimaatop in Cancún reeds gesteld dat de huidige politieke impasse waarin ons land zich bevindt – wat leidt tot het uitblijven van een intern Belgische lastenverdeling van de nationale doelstellingen in het kader van het Europees klimaat- en energiepakket – niet kan worden ingeroepen worden om geen vooruitgang te boeken in het Vlaams klimaatbeleid. De nationale streefcijfers zijn immers wel bekend en kunnen derhalve gebruikt worden als richtinggevende doelstelling.

[33] Betrek de *stakeholders*: Vlaamse klimaatconferentie. Bij de voorbereiding van de Europa 2020 strategie heeft Vlaanderen sterk de nadruk gelegd op het betrekken van de verschillende *stakeholders* zowel bij de opmaak van de strategie als bij de uitvoering ervan⁵². Ook op Europees niveau is “*ownership*” een sleutelwoord als het gaat over de Europa 2020 strategie. Het gebrek aan inspraak van het maatschappelijk middenveld, zowel bij de bepaling als bij de evaluatie en bijsturing, en het te weinig gekend zijn van de strategie bij de burger zijn vaak aangehaalde tekortkomingen van de strategie van Lissabon⁵³. Ook het Pact 2020 benadrukt de noodzaak van een “*actieve en gestructureerde betrokkenheid van het middenveld*” bij de concretisering en uitvoering van het Pact.

In navolging van deze stellingen vraagt de Raad dan ook dat de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld tijdig en systematisch betrokken worden bij de voorbereiding van het Vlaams klimaat- en adaptatiebeleid. Bij de voorbereiding van het tweede Vlaamse klimaatbeleidsplan, voor de periode 2006-2012, is de betrokkenheid van de *stakeholders* gerealiseerd door middel van de Vlaamse klimaatconferentie. Ter voorbereiding van het volgende klimaatbeleidsplan zou een gelijkaardig proces moeten worden opgestart.

[34] Vlaams klimaatbeleidsplan met lange termijnvisie. Het ontwerp VHP vermeldt (p. 33) dat tegen 2012 een nieuw klimaatbeleidsplan zal worden opgemaakt dat betrekking heeft op de periode 2013-2020. Het nieuwe klimaatbeleidsplan hanteert dus hetzelfde tijdsperspectief als de Europa 2020 strategie en het Pact 2020. Niettegenstaande dit het realiseren van samenhang tussen de verschillende plannen vergemakkelijkt, herhaalt de Minaraad dat het essentieel is dat bij de opmaak van het nieuwe klimaatbeleidsplan een lange termijnvisie wordt gehanteerd. Gegeven dat er na 2020 sterkere emissiereducties nodig zullen zijn, is het essentieel dat nu reeds geanticipeerd wordt op het beleid dat hiervoor nodig zal zijn. Een manier om deze aanbeveling in de praktijk te brengen zou kunnen zijn om in het kader van de nieuwe Vlaamse klimaatconferentie ervoor te zorgen dat de thematische werkgroepen het 2050 perspectief als leidraad hanteren.

[35] Vlaams adaptatieplan. Het is ondertussen bekend dat de gevolgen van de klimaatverandering zich reeds manifesteren, vaak sneller en sterker dan voorzien. Bijgevolg wordt adaptatie, naast mitigatie, een steeds belangrijker onderdeel van het klimaatbeleid. Het ontwerp VHP onderschrijft het belang van adaptatie en stelt dat Vlaanderen een adaptatieplan gaat opstellen. Twee belangrijke (en voorlopig

⁵² Input van de Vlaamse Regering ten aanzien van het raadplegingsdocument van de Europese Commissie betreffende de EU 2020 strategie, 15 januari 2010 (VR 2010 1501 MED.0027).

⁵³ Lieze Cloots (Afdeling Europa en Milieu, LNE) over de strategie van Lissabon in Argus (2004) jg. 2 nr. 3.

onbeantwoorde) vragen in dit opzicht zijn 1) of het adaptatieplan zal worden geïntegreerd in het Vlaams Klimaatbeleidsplan dan wel of het adaptatieplan zal worden vormgegeven als een afzonderlijk document en 2) hoe de voorbereiding van dit plan (inzake *timing* en het betrekken van de *stakeholders*) zal gebeuren.

De Minaraad gaat in dit advies niet in op de inhoud van een adaptatieplan maar formuleert wel een aantal (procedurele) aanbevelingen in verband met de twee bovenstaande vragen. Een adaptatiebeleid is een complex geheel dat zelf bestaat uit verschillende onderdelen. De Minaraad benadrukt de veelzijdigheid en complexiteit van een doeltreffend adaptatiebeleid. In dit opzicht vraagt de Minaraad dat het adaptatieplan wordt voorbereid op basis van een volwaardig proces waarin de *stakeholders* tijdig⁵⁴ betrokken worden.

[36] Aandeel hernieuwbare energie zeer laag. In het ontwerp VHP wordt het in internationaal perspectief "zeer lage" aandeel hernieuwbare energie (in 2007) in Vlaanderen geïdentificeerd als een *bottleneck* voor het bereiken van de Europa 2020 doelstelling inzake hernieuwbare energie (met name in 2020 is 13% van het eindgebruik van energie afkomstig uit hernieuwbare bronnen). In 2007 bedroeg het aandeel hernieuwbare energie in het finaal energiegebruik 2%⁵⁵, dit is beduidend lager dan het EU-gemiddelde van 7,8%.

De Minaraad benadrukt in dit opzicht het belang van een ambitieus, toekomstgericht en gedragen energiebeleid. Tekenend is het ontbreken van een duidelijke toekomstvisie voor hernieuwbare energie in het te laat ingediende Nationaal actieplan voor hernieuwbare energie⁵⁶. Aansluitend bij het hoger gegeven pleidooi voor het hanteren van een lange termijnperspectief en in navolging van een aantal andere lidstaten, vraagt de Minaraad dat Vlaanderen en België ook een strategie uitwerken om tegen 2050 te evolueren naar een samenleving op basis van 100% hernieuwbare energie.

[37] Potentieel energiebesparing onbenut. De Europese Commissie wijst er herhaaldelijk op dat energiebesparing de meest kosteneffectieve manier vormt om de 20-20-20-doelstellingen van het klimaat- en energiepakket te halen. Energiebesparing draagt bij aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en is noodzakelijk om het aandeel hernieuwbare energie in het eindgebruik te verhogen. Hoewel Vlaanderen sinds 1998 energie-efficiënter wordt⁵⁷, had het Vlaams Gewest in 2007, samen met Finland en Luxemburg, de hoogste energie-intensiteit van de EU15⁵⁸. Naast het relatief lage aandeel hernieuwbare energie, heeft Vlaanderen momenteel dus ook een zeer hoge energie-intensiteit. Uit de éénmeting van het Pact 2020 blijkt dat de economische crisis de dalende trend inzake een ontkoppeling tussen economische groei en energiegebruik heeft afgeremd in 2008 en 2009. Dit bleek ook al uit de twee laatste jaarverslagen van het *benchmarkingconvenant*. Onze bedrijven scoorden in 2009 voor het eerst minder goed dan de wereldtop. De economische crisis heeft geleid tot een absolute daling van CO₂-emissies, maar heeft een nefast effect gehad op de energie-efficiëntie. En dit is net de parameter die cruciaal is voor de omslag naar een lage koolstofeconomie.

⁵⁴ Het adaptatieplan zou moeten worden afgerond tegen midden 2012.

⁵⁵ 'Stand van zaken oktober 2010' in bijlage bij de mededeling van 19 oktober 2010 aan de Vlaamse Regering betreffende het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma (VR 202 2910 MED. 0524).

⁵⁶ In navolging van artikel 4 van de richtlijn hernieuwbare energie: "elke lidstaat stelt een nationaal actieplan voor energie uit hernieuwbare bronnen vast".

⁵⁷ Beleidsbrief Energie 2010-2011 (p. 9-10).

⁵⁸ Vlaamse Regionale Indicatoren 2010 (p. 299-300).

De Minaraad betreurt dat het Nationaal actieplan hernieuwbare energie geen melding maakt van het enorme potentieel om energie te besparen. Het is essentieel dat bij de hervorming van het *benchmarkingconvenant* naar de aangekondigde klimaatconvenanten ten volle wordt ingezet op het bereiken van een betere energie-efficiëntie. Overeenkomstig de richtlijn energie-efficiëntie van 2006 moet Vlaanderen tegen juni 2011 haar tweede actieplan energie-efficiëntie indienen bij de Europese Commissie. De Minaraad vraagt dat Vlaanderen zichzelf een ambitieuze energiebesparingsdoelstelling oplegt die in lijn is met de Europese (voorlopig niet bindende) doelstelling om 20% energie-efficiënter te worden tegen 2020.

2.5. Aanbevelingen zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen

[38] “Natuurlijke hulpbronnen” ruim interpreteren. Zoals hoger aangegeven waardeert de Minaraad het kerninitiatief “Efficiënt gebruik van hulpbronnen” als een positieve stap in de richting van het zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen. Tegelijk betreurt de Minaraad dat het zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen niet is opgenomen als een van de centrale streefcijfers van de Europa 2020 strategie. Dit is een gemiste kans.

De Minaraad waardeert dat het ontwerp VHP bij de doorvertaling van Richtsnoer 5 “Zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen” naast het bereiken van de doelstellingen van het klimaat- en energiepakket ook streeft naar een ont koppeling tussen economische groei enerzijds en emissies en afvalproductie anderzijds, door middel van een toegenomen materiaal- en energie-efficiëntie⁵⁹. De Minaraad vraagt echter dat het ontwerp VHP de doorvertaling van Richtsnoer 5 breder invult dan het streven naar materiaal- en energie-efficiëntie. De Minaraad vraagt dat Vlaanderen bij het doorvoeren van structurele hervormingen ter implementatie van de Europa 2020 strategie ook uitdrukkelijk aandacht heeft voor het beheer van en het zuinig omgaan met natuurlijke hulpbronnen zoals water en biodiversiteit, twee factoren die in Vlaanderen sterk onder druk staan.

⁵⁹ En hier zelfs een voortrekkersrol in speelt op Europees niveau: Zie wat dit betreft ook het advies van Minaraad en SERV van 24 februari 2011 over het Materialendecreet.